Сборник съдебна практика

НЕОКОНЧАТЕЛНА РЕДАКЦИЯ ОТ 18/02/2025

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

A. RANTOS

представено на 13 март 2025 година [1]

Дело C-653/23

SIA „TOODE”

срещу

Valsts ieņēmumu dienests

(Преюдициално запитване, отправено от Administratīvā apgabaltiesa (Окръжен административен съд, Латвия)

„Преюдициално запитване — Държавни помощи — Член 107, параграф 1 ДФЕС — Национална схема за помощи, одобрена от Европейската комисия, в подкрепа на икономиката в условията на пандемията от COVID-19 — Отказ на компетентния орган да отпусне помощ на предприятие, което не отговаря на предвидените в тази схема условия — Жалба, с която се иска национален съд да разпореди отпускането на тази помощ — Изтичане в хода на съдебното производство на срока, определен за отпускането на посочената помощ — Определяне на датата, на която се счита, че е предоставена помощта — Регламент (ЕС) 2015/1589 — Член 1 — Съществуваща помощ или нова помощ“

I. Въведение

1. Данъчната администрация отказва на латвийско предприятие държавна помощ в подкрепа на икономиката в условията на пандемията от COVID-19 с мотива, че не отговаря на предвидените в националното право условия за получаването ѝ. То подава жалба пред национален съд с искане да бъде установено, че всъщност отговаря на тези условия, и на данъчната администрация да бъде разпоредено да издаде благоприятен за него административен акт. Срокът на действие на одобрената от Европейската комисия схема за помощи обаче е изтекъл в хода на националното съдебно производство. Може ли това предприятие да се ползва от въпросната помощ, в случай че първоначалният отказ на данъчната администрация да отпусне тази помощ е отменен със съдебно решение, постановено след изтичането на определения за отпускането ѝ срок? Това е по същество въпросът, поставен от Administratīvā apgabaltiesa (Окръжен административен съд, Латвия).

2. Настоящото дело ще накара Съда да се произнесе, от една страна, по определянето на датата, на която дадена държавна помощ се счита за предоставена съгласно член 107, параграф 1 ДФЕС, и от друга страна, дали помощта е съществуваща или нова по смисъла на

[1] Език на оригиналния текст: френски.

член 1 от Регламент (ЕС) 2015/1589[2], в особения контекст, в който национален съд би признал правото на помощ след изтичането на срока за предоставянето ѝ, предвиден в националното законодателство и одобрен от Комисията, и би разпоредил на компетентния орган да отпусне исканата помощ.

II. Правна уредба

A. Правото на Съюза

1. Регламент 2015/1589

3. Член 1 от Регламент 2015/1589 е озаглавен „Определения“ и гласи:

„За целите на настоящия регламент се прилагат следните определения:

б) „съществуваща помощ“ означава:

[…]

ii) разрешена помощ, т.е. схеми за помощ и индивидуална помощ, които са били разрешени от Комисията или от Съвета;

[…]

в) „нова помощ“ означава всяка помощ, т.е. схеми за помощ и индивидуална помощ, които не са съществуваща помощ, включително измененията на съществуваща помощ;

[…]“.

2. Съобщението относно временната рамка

4. Съобщението на Комисията, озаглавено „Временна рамка за мерки за държавна помощ в подкрепа на икономиката в условията на сегашния епидемичен взрив от COVID-19“ (ОВ C 91 I, 2020 г., стр. 1, наричано по-нататък „Съобщението относно временната рамка“) от 20 март 2020 г. е изменяно неколкократно. В това съобщение се съдържа раздел 3.1., който е озаглавен „Помощ с ограничен размер“ и точки 21 и 22 от който, в редакцията след шестото изменение от 24 ноември 2021 г. (ОВ C 473, 2021 г., стр. 1), гласят следното:

„21. Освен съществуващите възможности, основаващи се на член 107, параграф 3, буква в) от ДФЕС, временната помощ с ограничен размер за предприятията, изправени пред внезапен недостиг или дори липса на ликвидност, могат да бъдат подходящо, необходимо и целенасочено решение при сегашните обстоятелства.

[2] Регламент на Съвета от 13 юли 2015 година за установяване на подробни правила за прилагането на член 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ОВ L 248, 2015 г., стр. 9).

22. Комисията ще счита тази държавна помощ за съвместима с вътрешния пазар съгласно член 107, параграф 3, буква б) от ДФЕС, при условие че са изпълнени всички условия, които следват […]:

[…]

г) помощта се предоставя не по-късно от 30 юни 2022 г.;

[…]“.

Б. Латвийското право

1. Закон за административното производство

5. Член 250, параграф 2 от Administratīvā procesa likums (Закон за административното производство) от 25 октомври 2001 г.[3], в редакцията, приложима за спора в главното производство, предвижда:

„При преценката за законосъобразност на административен акт съдът взема предвид в решението си само мотивите, които административният орган е включил в този акт. Посоченото ограничение не се прилага, когато се иска издаване на благоприятен административен акт“.

6. Член 254, параграф 1 от този закон гласи:

„Ако приеме, че искането за издаване на административен акт е основателно, съдът разпорежда на административния орган да издаде съответния административен акт“.

2. Латвийските правила относно помощите

7. С Постановление № 676 на Министерския съвет от 10 ноември 2020 г.[4] се установяват „Noteikumi par atbalstu COVID-19 krīzes skartajiem uzņēmumiem apgrozāmo līdzekļu plūsmas nodrošināšanai“ (Правила относно помощите за осигуряване на оборотен капитал за предприятия, засегнати от кризата с COVID-19, наричани по-нататък „латвийските правила относно помощите“). Тази схема за помощи, влязла в сила на 17 ноември 2020 г., е въведена в съответствие с изискванията, съдържащи се в раздел 3.1 от Съобщението относно временната рамка, и е одобрена от Комисията с Решение SA.59592 (2020/N) от 16 декември 2022 г. за период до 30 ноември 2021 г., който впоследствие е продължен до 30 юни 2022 г.[5]

8. Точка 23 от латвийските правила относно помощите, в редакцията, в сила към момента на настъпване на фактите по спора в главното производство, гласи:

„За момент на отпускане на помощта се счита датата, на която [данъчната администрация] е издала решението за отпускане на помощта“.

[3] Latvijas Vēstnesis, 2001, No. 164, p. 2551.

[4] Latvijas Vēstnesis, 2020, 2020/222A.2.

[5] С последващи решения на Комисията за краен срок за отпускането на помощта най-напред е определен 30 ноември 2021 г. (Решение SA.64046 (2021/N) от 3 юни 2021 г.), а след това — 30 юни 2022 г. (Решение SA.100596 (2021/N) от 14 декември 2021 г.).

9. Точка 24 от тези правила предвижда:

„Решението се издава до 30 юни 2022 г. в съответствие с[ъс Съобщението относно в]ременната рамка“.

III. Спорът в главното производство, преюдициалните въпроси и производството пред Съда

10. На 25 март и 9 април 2021 г. SIA „TOODE” (наричано по-нататък „TOODE“), латвийско предприятие, подава заявление до Valsts ieņēmumu dienests (Държавна данъчна администрация, Латвия, наричана по-нататък „VID“ или „данъчната администрация“), с което иска да му бъде отпусната помощ за януари и февруари 2021 г. по националната схема за помощи за осигуряване на оборотен капитал за предприятия, засегнати от кризата с COVID-19 (наричана по-нататък „националната схема за помощи“).

11. С решения от 23 април и 7 юни 2021 г., а след това от 9 юни и 23 юли 2021 г., VID отказва да предостави на TOODE исканата помощ с мотива, че това предприятие не отговаря на условията, предвидени в латвийските правила относно помощите. В това отношение VID счита по-специално, че оборотът на посоченото предприятие през януари и февруари 2021 г. не е спаднал достатъчно, за да отговаря то на условията, предвидени в националното законодателство, и съответно да има право на тази помощ.

12. TOODE подава жалба по съдебен ред пред Administratīvā rajona tiesa (Районен административен съд, Латвия), в която твърди, че при изчисляването на оборота му VID няма основание да взема предвид общата стойност на сделките, посочена в справка-декларацията за данъка върху добавената стойност (ДДС) за съответния данъчен период. С решение от 14 април 2022 г. този съд отхвърля жалбата, като приема, че в случая не са налице условията за отпускане на помощта.

13. На 29 юни 2022 г. TOODE обжалва това решение пред запитващата юрисдикция, Administratīvā apgabaltiesa (Окръжен административен съд). С тази жалба се иска да бъде издаден благоприятен административен акт в съответствие с член 254, параграф 1 от Закона за административното производство.

14. Запитващата юрисдикция посочва, че националната схема за помощи е одобрена от Комисията и трябва да се счита за съвместима с вътрешния пазар, при условие по-специално че в съответствие с точка 22, буква г) от Съобщението относно временната рамка и с точка 24 от латвийските правила относно помощите помощта е била предоставена не по-късно от 30 юни 2022 г. Тя подчертава също, че в случая този срок е изтекъл в хода на съдебното производство пред нея. Запитващата юрисдикция счита, че в рамките на спора по главното производство трябва да прецени дали TOODE може все още да получи поисканата помощ. В това отношение тя трябва по-специално да определи датата, на която се счита, че тази помощ е „предоставена“ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС, и дали въпросната помощ представлява съществуваща или нова държавна помощ по смисъла на член 1 от Регламент 2015/1589.

15. От една страна, що се отнася до датата, на която се счита, че е предоставена помощта, тази юрисдикция смята, че сигурно и безусловно право за получаване на помощта по смисъла на практиката на Съда [6] по принцип може да възникне само в резултат от съдебно решение, т.е. в случай че съдът прецени, че жалбоподателят е изпълнил всички предвидени в националното право условия, за да получи въпросната помощ, а отказът на административния орган да предостави помощта е незаконосъобразен и неоснователен. Освен това, тъй като правоотношението не е съществувало преди това, изпълнението на съдебно решение не може да доведе до издаване на благоприятен административен акт с обратна сила (ex tunc), а националният съд може само да разпореди на компетентния орган да издаде съответния административен акт за отпускане на помощта ex nunc.

16. По искане на Съда посочената юрисдикция уточнява, че TOODE действително е отговаряло на предвидените в националното право условия за получаване на помощта към момента, в който е подало заявлението си, поради което отказът на VID изглежда незаконосъобразен и неоснователен. Поради това същата юрисдикция иска да се установи дали в хипотезата, в която би разпоредила на VID да приеме благоприятен административен акт, както и да предостави поисканата помощ и изплати сумата по нея, би следвало да се приеме, че датата, на която тази помощ е предоставена, съответства на датата, на която тази администрация неоснователно е отказала да я отпусне.

17. На следващо място, що се отнася до това дали помощта е съществуваща или нова, запитващата юрисдикция иска да се установи дали практиката на Съда, съгласно която помощ, която компетентният орган е предоставил на дадено лице след изтичането на срока на действие на одобрена схема за помощи, трябва да се счита за нова помощ [7], може да се приложи към положение като разглежданото в главното производство, в което данъчната администрация неоснователно е отказала да предостави поисканата помощ, докато схемата за помощи все още е била действаща, и в което впоследствие на тази администрация със съдебно решение бъде разпоредено да предостави помощта и да изплати сумата по нея след изтичането на срока на действие на тази схема.

18. На последно място, запитващата юрисдикция посочва становището на Комисията от 11 септември 2023 г. в отговор на въпросите, повдигнати от друг латвийски съд [8]. В това становище тази институция посочва, че съгласно точка 23 от латвийските правила относно помощите помощта се отпуска в момента, в който данъчната администрация приема решението да предостави или да откаже предоставянето на помощта. Освен това тя уточнява, че отпускането на помощ след изтичането на определения за тази цел срок съставлява нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС и че националните съдилища не бива да допускат изплащането на помощта на нейния получател. Също така съгласно посоченото становище след изтичането на този срок националните съдилища не биха могли вместо помощта да присъдят обезщетение за вредите, претърпени от това лице вследствие на неизплащането на помощта.

[6] В това отношение запитващата юрисдикция посочва по-специално решения от 19 декември 2019 г., Arriva Italia и др. (C-385/18, EU:C:2019:1121, т. 36 и 37), от 25 януари 2022 г., Комисия/European Food и др. (C-638/19 P, EU:C:2022:50, т. 123), и от 12 януари 2023 г., DOBELES HES (C-702/20 и C-17/21, EU:C:2023:1, т. 76 и 78).

[7] Запитващата юрисдикция цитира в това отношение решение от 7 април 2022 г., Autonome Provinz Bozen (C-102/21 и C-103/21, EU:C:2022:272, т. 31—35 и 42).

[8] Както е видно от акта за преюдициално запитване, става въпрос по-конкретно за въпроси, повдигнати от Augstākās tiesa (Senāts) (Върховен съд, Латвия), по дело SKA-356/2023. Запитващата юрисдикция препраща по-конкретно към Становище (2023)9452862 на Комисията по дело SA.106948.NC, което е дадено в рамките на друго производство във връзка с прилагането на латвийските правила относно помощите и временната рамка.

19. При тези обстоятелства Administratīvā apgabaltiesa (Окръжен административен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 107, параграф 1 [ДФЕС] да се тълкува в смисъл, че държавната помощ следва да се счита за „предоставена“ в момента, в който компетентният административен орган неоснователно е отказал да признае право на частноправен субект да получи държавната помощ, ако това е установено със съдебно решение, постановено след изтичането на срока за отпускане на помощта?

2) Трябва ли член 1, буква б, точка ii) от Регламент [2015/1589] да се тълкува в смисъл, че представлява съществуваща помощ помощта, която — поради липса на издадено от компетентния административен орган в срока за отпускане на помощта решение за признаване на правото на помощ — е отпусната на частноправен субект след изтичането на установения в схемата за помощ срок за отпускане на помощта и в изпълнение на съдебно решение, с което се приема, че в рамките на установения в схемата за помощ срок за отпускане на помощта частноправният субект е отговарял на всички предвидени в националното право условия за получаване на въпросната помощ и отказът на компетентния административен орган да отпусне помощта е бил незаконосъобразен?“.

20. Писмени становища представят TOODE, латвийското и германското правителство и Комисията. Тези страни излагат и устни становища в съдебното заседание за изслушване на устните състезания, проведено на 11 декември 2024 г.

IV. Анализ

A. По първия преюдициален въпрос

21. С първия въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 107, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че държавна помощ трябва да се счита за „предоставена“ по смисъла на тази разпоредба ex tunc, а именно в момента, в който компетентният орган неоснователно е отказал да признае право на частноправен субект да получи одобрена от Комисията помощ, когато незаконосъобразността на този отказ е установена с национално съдебно решение, постановено след изтичането на определения от тази институция срок за отпускането на помощта.

22. Поради причините, които ще изложа в следващите точки, считам, че на този въпрос следва да се отговори утвърдително.

23. Всъщност като начало припомням, че както следва от постоянната практика на Съда, държавна помощ трябва да се счита за „предоставена“ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС в момента, в който съгласно приложимата национална правна уредба получателят

придобие сигурно право да получи тази помощ[9], като действителното прехвърляне на въпросните средства не е решаващо[10].

24. Ето защо по принцип запитващата юрисдикция следва да определи въз основа на приложимото национално право момента, в който съответната държавна помощ трябва да се счита за предоставена. За тази цел посочената юрисдикция трябва да вземе предвид всички условия, предвидени от националното право за отпускането на разглежданата помощ[11].

25. В това отношение отбелязвам, както е видно от обясненията на запитващата юрисдикция, че съгласно приложимите в случая разпоредби на латвийското право, и по-специално точка 23 от латвийските правила относно помощите, помощта се счита за предоставена на датата, на която данъчната администрация издава решението за отпускане на помощта. В случая отказът за предоставяне на исканата помощ е постановен преди 30 юни 2022 г. — крайният срок, предвиден в точка 22, буква г) от Съобщението относно временната рамка[12].

26. Запитващата юрисдикция обаче счита, че приетите от VID решения за отказ не са могли да доведат до възникването за TOODE на сигурно право да получи помощта съгласно националното право по смисъла на практиката на Съда, припомнена в точка 23 от настоящото заключение. В това отношение тази юрисдикция смята, че такова право може да възникне само в резултат от съдебно решение, с което се установява, че противно на мотивите на решенията за отказ, към датата, на която е поискало помощта, дадено предприятие отговаря на всички предвидени в националното право условия, за да получи тази помощ, и се разпорежда на компетентния орган да издаде за в бъдеще (ex nunc) благоприятен административен акт, съгласно който надлежно се предоставя помощта и се изплаща сумата по нея[13].

27. Въпреки това, ако датата, на която помощта се счита за предоставена по силата на националното право, съвпада с датата на приемане на съдебното решение или на благоприятния административен акт, приет в изпълнение на това решение, би имало опасност, както изтъква германското правителство в писменото си становище, подадената от TOODE срещу решенията на VID жалба да бъде изпразнена от съдържание. Всъщност, като се има предвид изтичането на срока за предоставяне на помощта съгласно точка 22, буква г) от Съобщението относно временната рамка и точка 24 от латвийските правила относно помощите, както е одобрена от Комисията, би могло да се окаже невъзможно за компетентния орган, както поддържат данъчната администрация пред запитващата юрисдикция и латвийското правителство в писменото си становище, да приеме такъв коригиращ административен акт в изпълнение на съдебното решение, постановено след изтичането на срока за отпускането на помощта, така че съдебното решение би било лишено от действие.

[9] Така определящият елемент, за да се установи датата, на която правото да се получи държавна помощ е било предоставено на получателите ѝ чрез определена мярка, зависи от придобиването от тези получатели на сигурно право да получат тази помощ и на свързаното с това задължение в тежест на държавата да предостави посочената помощ. Вж. в това отношение решение от 25 януари 2022 г., Комисия/European Food и др. (C-638/19 P, EU:C:2022:50, т. 115 и 123 и цитираната съдебна практика).

[10] Вж. решение от 20 май 2021 г., Azienda Sanitaria Provinciale di Catania (C-128/19, EU:C:2021:401, т. 45 и цитираната съдебна практика).

[11] Вж. решение от 28 октомври 2020 г., INAIL (C-608/19, EU:C:2020:865, т. 31 и 32 и цитираната съдебна практика).

[12] Освен това не се оспорва, че TOODE е подало жалба по съдебен ред срещу приетото от данъчната администрация решение за отказ в определения за това срок.

[13] Според запитващата юрисдикция това показва, че дадено предприятие като TOODE придобива сигурно право да получи помощта едва от датата на приемане на съдебното решение или на благоприятния административен акт.

28. Освен това запитващата юрисдикция отбелязва, че ако се приеме, че помощта е предоставена след изтичането на срока за отпускането ѝ, би имало опасност TOODE — на същите основания като тези, които не позволяват на данъчната администрация да приеме коригиращ акт в изпълнение на съдебно решение, постановено след този срок — да не може да се възползва от съществуващата в латвийското право възможност да предяви иск за обезщетение срещу данъчната администрация или латвийската държава, тъй като има опасност подобен иск да се окаже в противоречие със забраната вместо помощта да бъде присъдено обезщетение за вредите, претърпени от това предприятие вследствие на неизплащането на помощта [14].

29. Преди да пристъпя към анализа на разглежданото в настоящото дело положение, считам, че е важно да се дадат някои разяснения относно понятието за право да бъде получена държавна помощ, което е определящият елемент за установяване на момента, в който дадена помощ трябва да се счита за предоставена по смисъла на практиката на Съда, припомнена в точки 23 и 24 от настоящото заключение.

30. Според мен е необходимо да се уточни, че „условията, предвидени от националното право за отпускането на разглежданата помощ“, посочени в тази съдебна практика, могат да бъдат само условията, установени от националното законодателство, приложимо към момента на приемане на административното решение [15], което в случай на спорове в крайна сметка следва да се прецени от компетентните национални съдилища. Ето защо следва да се направи разграничение между, *от една страна*, момента, в който условията за предоставяне на помощ по силата на националното право са обективно изпълнени, който в някои случаи може да бъде обусловен от приемането на решение от администрацията, с което се установява правото на дадено предприятие да получи въпросната помощ, така че датата на предоставяне на помощта да съответства на датата на приемане на посоченото решение, и *от друга страна*, датата, на която национален съд, сезиран с жалба по съдебен ред срещу такова решение, ще трябва да упражни контрол върху изводите на администрацията във връзка с изпълнението на тези условия. Следователно практиката на Съда, припомнена в точки 23 и 24 от настоящото заключение, цели преди всичко да установи момента, в който са изпълнени условията за получаване на помощта съгласно националното право, а не да *обхване* момента, в който националният съд, сезиран с жалба относно правилността на изводите на администрацията, упражнява съдебен контрол и проверява дали посочените условия са изпълнени. Всъщност признаването със съдебно решение на право, съществуващо по силата на националното право, не засяга момента, в който условията за предоставяне на помощта са били изпълнени и компетентната администрация е издала или евентуално е трябвало да издаде решение за отпускане на въпросната помощ. Най-общо казано, такова решение ще има само декларативен, но не и конститутивен характер. В това отношение следва да се припомни, че макар националният съд да може да постанови съдебно решение, от което следва, че съгласно националното право една от страните трябва да получи сума, представляваща държавна помощ, това изобщо не означава, че в този случай самият той предоставя тази помощ. По силата на пресъдено нещо последицата от такова съдебно решение е само другата страна, обикновено компетентният административен орган, да бъде задължена да плати посочената помощ [16].

[14] Вж. точка 18 от настоящото заключение.

[15] Всъщност в посочената съдебна практика става въпрос именно за закона, а не за неговото евентуално неправилно тълкуване от страна на администрацията.

[16] Вж. в този смисъл решение от 12 януари 2023 г., DOBELES HES (C-702/20 и C-17/21, EU:C:2023:1, т. 75 и76).

31. Ако се окаже, че единственото възможно тълкуване на латвийското право е описаното в точка 26 от настоящото заключение, както, изглежда, следва от акта за преюдициално запитване и което запитващата юрисдикция следва да провери, без да е възможно да се приеме, че датата, на която се счита, че е предоставена помощта, е датата, на която данъчната администрация е отказала неоснователно тази помощ [17], което предполага да се признае действие ex tunc на коригиращото административно решение, прието вследствие на съдебно решение, постановено след изтичането на срока за предоставяне на въпросната помощ, подобно тълкуване би могло да накърни правото на ефективни правни средства за защита, закрепено в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“).

32. Преди да се провери дали възприетото от запитващата юрисдикция тълкуване може да наруши член 47 от Хартата, очевидно е необходимо да се провери предварително дали положението, изложено в точка 26 от настоящото заключение, действително попада в приложното поле на Хартата.

33. В това отношение припомням, че съгласно член 51, параграф 1 от Хартата, който е свързан с нейното приложно поле, разпоредбите ѝ се отнасят за държавите членки единствено когато те прилагат правото на Съюза. След като дадено правно положение не попада в приложното поле на правото на Съюза, Съдът няма компетентност да го разгледа и евентуално посочените разпоредби на Хартата сами по себе си не биха могли да учредят такава компетентност [18]. Всъщност в рамките на производството по преюдициално запитване, предвидено в член 267 ДФЕС, Съдът не може да се произнася по тълкуването на разпоредбите на националното право или да преценява дали тълкуването им от националната юрисдикция е правилно [19].

34. Отбелязвам също, че по отношение на положение, което попада в приложното поле на член 47 от Хартата, щом няма правна уредба на Съюза в съответната област, във вътрешния правен ред на всяка държава членка следва да се посочат компетентните юрисдикции и да се определят процесуалните правила за съдебните производства, предназначени да гарантират защитата на произтичащите от правния ред на Съюза субективни права, но все пак държавите членки носят отговорност да осигурят във всеки отделен случай спазването на гарантираното с член 47 от Хартата право на ефективна съдебна защита на тези права [20].

35. Като начало отбелязвам, че изтъкнатото от Комисията обстоятелство, че правото на получаване на държавна помощ се урежда от националното право, не може да изключи настоящия случай от приложното поле на член 47 от Хартата [21]. Всъщност, макар правото на получаване на въпросната помощ да е предоставено от националното право и да не

[17] Всъщност, ако към тази дата компетентният орган беше действал законосъобразно и беше приел благоприятно решение, за TOODE щеше да възникне сигурно от юридическа гледна точка право да се ползва от помощта съгласно латвийските правила относно помощите.

[18] Вж. в този смисъл решение от 22 април 2021 г., Profi Credit Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, т. 37 и цитираната съдебна практика).

[19] Вж. в този смисъл решение от 22 май 2014 г., Érsekcsanádi Mezőgazdasági (C-56/13, EU:C:2014:352, т. 53 и цитираната съдебна практика).

[20] Вж. решение от 19 ноември 2019 г., A. K. и др. (Независимост на дисциплинарната колегия на Върховния съд) (C-585/18, C-624/18 и C-625/18, EU:C:2019:982, т. 115 и цитираната съдебна практика). Освен това Съдът е пояснил, член 47 от Хартата е достатъчен сам по себе си и не се нуждае от уточняване в разпоредби на правото на Съюза или на националното право, за да породи право за частноправните субекти, което те могат да изтъкват като такова. Вж. в това отношение решение от 20 февруари 2024 г., X (Липса на основания за прекратяване) (C-715/20, EU:C:2024:139, т. 80 и цитираната съдебна практика).

[21] Освен това обстоятелството, че условията и редът за предоставяне на разглежданата помощ са установени въз основа на националното право, по никакъв начин не променя факта, че понятието „отпускане на помощ“ попада в приложното поле на правото на Съюза.

може да се основава на правото на Съюза или на решението на Комисията [22], това не променя факта, че спорът по настоящото дело не се отнася до тълкуването на националните разпоредби относно отпускането на въпросната помощ, а до ефективността на жалбата по съдебен ред, подадена от TOODE срещу първоначалното решение на VID за отказ, и до възможността този орган да приеме коригиращ акт в изпълнение на съдебно решение извън срока за разрешаване на одобрена от Комисията схема за държавни помощи и произтичащите от това последици съгласно член 108, параграф 3 ДФЕС и член 1 от Регламент 2015/1589.

36. Както обясних в точка 27 от настоящото заключение, ако се приеме, че датата, на която е предоставена помощта по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС, съответства по силата на националното право на датата на приемане на благоприятния административен акт, издаден в изпълнение на съдебно решение, постановено след изтичането на срока за отпускането на помощта, би имало опасност последната да бъде приравнена на нова и неправомерна помощ по смисъла на член 1 от Регламент 2015/1589 и да не може да бъде предоставена от данъчната администрация в изпълнение на съдебното решение, без да се наруши задължението за спиране, предвидено в член 108, параграф 3 ДФЕС.

37. Положение като изложеното в предходната точка от настоящото заключение обаче не само попада в приложното поле на Хартата, но и може да засегне правото на TOODE на ефективни правни средства за защита по смисъла на член 47 от нея.

38. Струва ми се уместно да припомня, за да се избегне всякаква опасност от объркване, каква е разликата между, от една страна, периода на разрешаване на схема за държавни помощи (който в случая се свързва със срока и датата на предоставяне на помощта), и от друга страна, датата, на която националният съд постановява съдебно решение. Всъщност компетентността на националния съд да разреши спора, с който е сезиран, и последиците от решението, което ще постанови, не могат да зависят, нито още по-малко да са подчинени на времевата рамка, свързана с административно производство, което по самото си естество преследва различна цел и няма никаква връзка с (национално) съдебно производство.

39. Непризнаването на действие ex tunc на коригиращо решение, прието вследствие на съдебното решение, на практика би направило практически невъзможно упражняването на правото на ефективна съдебна защита, поставяйки упражняването на това право в зависимост от условието съдебното решение да е постановено преди изтичането на срока, необходим за административното производство. Това обаче би могло да доведе до парадоксалното положение, при което моментът на предоставяне на въпросната помощ и квалифицирането като съществуваща или нова помощ на коригиращо решение, прието от компетентния орган вследствие на съдебното решение, биха зависили от това с каква бързина националният съд ще се произнесе по жалба срещу административно решение [23].

[22] Вж. в този смисъл решение от 31 януари 2023 г., Комисия/Braesch и др. (C-284/21 P, EU:C:2023:58, т. 72 и 79 и цитираната съдебна практика).

[23] Вж. в това отношение по аналогия заключение на генерален адвокат Tizzano по дело Kutz-Bauer (C-187/00, EU:C:2002:75, т. 66) относно възможността за отмяна или изменение с обратно действие на административен акт с мотива, че дадено лице не трябва да търпи вреди поради времето, което му е необходимо, за да предяви правата си по съдебен ред.

40. Освен това ми се струва полезно да уточня, че в области, различни от тази на държавните помощи, Съдът е признал възможността националният съд да отмени с обратно действие (ex tunc) решение, прието от публичен орган, ако счете това за необходимо, за да осигури ефективна защита на правата на предприятието, подало жалбата, или да гарантира като цяло ефективността на системата за контрол [24].

41. С оглед на изложеното по-горе предлагам на първия преюдициален въпрос да се отговори, че член 107, параграф 1 ДФЕС във връзка с член 47 от Хартата трябва да се тълкува в смисъл, че държавна помощ следва да се счита за „предоставена“ на датата, на която компетентният национален орган е отказал да я отпусне на предприятие, когато този отказ е обявен за незаконосъобразен с решение на национален съд, постановено след изтичането на срока за отпускането на помощта, стига отказът да е постановен преди изтичането на срока за отпускането ѝ и на дата, на която одобрението на Комисията за тази помощ е било в сила, и предприятието е отговаряло на условията за получаване на помощта съгласно приложимата национална правна уредба.

Б. По втория преюдициален въпрос

42. С втория въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 1, буква б), подточка ii) от Регламент 2015/1589 трябва да се тълкува в смисъл, че държавна помощ, предоставена на предприятие след изтичането на определения от Комисията срок за отпускането ѝ, в изпълнение на решение на национален съд, с което се обявява за незаконосъобразен отказът на компетентния орган да предостави помощта преди изтичането на този срок, представлява съществуваща помощ.

43. Припомням, че в рамките на създадената от членове 107 и 108 ДФЕС система за контрол на държавните помощи процедурата е различна в зависимост от това дали помощите са съществуващи или нови. Докато съгласно член 108, параграф 1 ДФЕС съществуващите помощи могат да бъдат правомерно прилагани, освен ако Комисията не установи тяхната несъвместимост с вътрешния пазар, член 108, параграф 3 ДФЕС предвижда, че Комисията следва да бъде информирана в разумен срок за плановете за предоставяне на нови помощи или за изменение на съществуващи помощи, като те не могат да бъдат прилагани, докато тази процедура не доведе до постановяването на окончателно решение [25].

44. Освен това Съдът уточнява, че за нови помощи, за които се прилага задължението за уведомяване, предвидено в член 108, параграф 3 ДФЕС, трябва да се считат мерките, целящи предоставяне или изменение на помощи, с уточнението, че тези изменения могат да се отнасят или до съществуващи помощи, или до първоначални проекти, за които Комисията е уведомена [26]. В този контекст член 1, буква б), подточка ii) от

[24] Вж. в този смисъл решение от 13 октомври 2016 г., Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej и Petrotel (C-231/15, EU:C:2016:769, т. 25—29 и цитираната съдебна практика), относно отмяната с обратно действие от национален съд на административен акт на национален регулаторен орган и заключение на генерален адвокат Campos Sánchez-Bordona по дело CROSS Zlín (C-303/22, EU:C:2023:652, т. 77 и 78 и цитираната съдебна практика) относно отмяната от националните съдилища на решението за възлагане на обществена поръчка с действие ex tunc от момента, в който е прието това решение. Вж. също решение от 7 март 2024 г., Die Länderbahn и др. (C-582/22, EU:C:2024:213, т. 53—56 и цитираната съдебна практика), относно решението на компетентния регулаторен орган за обявяване на недействителността на таксите за използване на инфраструктура, чийто срок за прилагане е изтекъл, с действие ex tunc (с цел защита на правото на железопътните транспортни предприятия да подадат жалба до този орган).

[25] Вж. решение от 28 октомври 2021 г., Eco Fox и др. (C-915/19—C-917/19, EU:C:2021:887, т. 36 и цитираната съдебна практика).

[26] Вж. решение от 28 октомври 2021 г., Eco Fox и др. (C-915/19—C-917/19, EU:C:2021:887, т. 38 и цитираната съдебна практика).

Регламент 2015/1589 предвижда, че „съществуваща помощ“ е разрешена помощ, т.е. схеми за помощ и индивидуална помощ, които са били разрешени от Комисията или от Съвета. Член 1, буква в) от този регламент предвижда от своя страна, че „нова помощ“ означава всякакви схеми за помощ и индивидуална помощ, които не са съществуваща помощ, включително измененията на съществуваща помощ. Освен това, както следва от практиката на Съда, помощ, предоставена в момент, в който одобрението на Комисията за тази помощ вече не е било в сила, трябва да се счита за нова помощ[27].

45. Като начало отбелязвам, че отговорът на втория преюдициален въпрос може ясно да се изведе от отговора, който предлагам да се даде на първия въпрос, тъй като, ако разглежданата помощ се счита за предоставена на датата на приетите от данъчната администрация решения за отказ, а именно в момент, в който одобрението на Комисията за тази помощ е било в сила, посочената помощ би трябвало да се счита за разрешена и следователно съществуваща помощ по смисъла на член 1, буква б), подточка ii) от Регламент 2015/1589, дори ако тя е изплатена след изтичането на срока на действие на одобрената от Комисията схема за помощи. В такъв случай изплащането на въпросната помощ не е нищо друго освен изпълнение на съдебното решение.

46. Уточнявам също, че нищо в преписката, с която разполага Съдът, не сочи, че в случая при приемането на коригиращия административен акт в изпълнение на решението на националния съд данъчната администрация би разполагала със свобода на действие или с дискреционно правомощие да измени помощта, предвидена в латвийската схема за помощи, чието предоставяне първоначално е било отказано от тази администрация, така че тя да може да се преквалифицира като нова помощ в съответствие с текста на член 1, буква в) от този регламент.

47. Освен това обстоятелството, че процесната помощ ще бъде изплатена след изтичането на срока, определен от Комисията за предоставянето ѝ, и извън особения контекст на кризата, свързана с пандемията от COVID-19, която междувременно е отшумяла, не позволява да се приеме, че тази помощ не би могла да се използва в съответствие с първоначално предвидената от латвийската схема за помощи цел или че би имало опасност да наруши конкуренцията на пазара. Всъщност от припомнената в точка 23 от настоящото заключение практика на Съда следва, че датата на действителното изплащане на помощта не засяга правото да се получи въпросната помощ, когато тя е отпусната в срока, определен с решение на Комисията, така че посочената помощ да може да бъде изплатена след изтичането на този срок[28]. Освен това изплащането на помощта след изтичането на срока на действие на схемата за помощи не би могло да наруши конкуренцията на пазара, доколкото такова плащане представлява само възстановяване на нарушено от първоначалното решение на VID право и всъщност би позволило да се възстанови конкурентното равновесие на пазара[29]. При всички положения от практиката на Съда следва, че именно към датата, на която правото да се получи държавна помощ е било предоставено, дадена мярка може да доведе до нарушение на конкуренцията, което да засегне търговията между държавите членки по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС[30].

[27] Вж. решение от 7 април 2022 г., Autonome Provinz Bozen (C-102/21 и C-103/21, EU:C:2022:272, т. 32, 34 и 42).

[28] В това отношение се налага изводът, че решението на Комисията не предвижда никакво задължение за държавите членки да изплатят помощта в конкретен срок.

[29] Напротив, би могло да се твърди, че непредоставянето на въпросната помощ може да наруши конкуренцията на пазара или най-малкото да доведе до необоснована дискриминация по отношение на икономически оператор като TOODE, на който ще бъде отказано предоставянето на държавна помощ, въпреки че отговаря на условията да я получи, докато друго конкурентно предприятие, което също отговаря на условията за отпускане на помощта, би могло да я получи.

[30] Вж. в това отношение решение от 25 януари 2022 г., Комисия/European Food и др. (C-638/19 P, EU:C:2022:50, т. 123).

48. С оглед на изложеното по-горе предлагам на втория преюдициален въпрос да се отговори, че член 1, буква б), точка ii) от Регламент 2015/1589 трябва да се тълкува в смисъл, че представлява „съществуваща помощ“ помощ, която е изплатена от компетентния национален орган след изтичането на установения в схема за помощи срок за отпускане на помощта в изпълнение на решение на национален съд, с което се приема, че преди изтичането на посочения срок предприятието е отговаряло на всички предвидени в националното право условия за получаване на въпросната помощ и първоначалният отказ на този орган да отпусне помощта е бил незаконосъобразен. В такъв случай се счита, че помощта е предоставена в момента на първоначалния отказ на посочения орган да отпусне помощта.

V. Заключение

49. С оглед на изложените по-горе съображения предлагам на Съда да отговори на поставените от Administratīvā apgabaltiesa (Окръжен административен съд, Латвия) преюдициални въпроси по следния начин:

„1) Член 107, параграф 1 ДФЕС във връзка с член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз

трябва да се тълкува в смисъл, че

държавна помощ следва да се счита за „предоставена“ на датата, на която компетентният национален орган е отказал да я отпусне на предприятие, когато този отказ е обявен за незаконосъобразен с решение на национален съд, постановено след изтичането на срока за отпускането на помощта, стига отказът да е постановен преди изтичането на срока за отпускането ѝ и на дата, на която одобрението на Комисията за тази помощ е било в сила, и предприятието е отговаряло на условията за получаване на помощта съгласно приложимата национална правна уредба.

2) Член 1, буква б), точка ii) от Регламент (ЕС) 2015/1589 на Съвета от 13 юли 2015 година за установяване на подробни правила за прилагането на член 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз

трябва да се тълкува в смисъл, че

представлява „съществуваща помощ“ помощ, която е изплатена от компетентния национален орган след изтичането на установения в схема за помощи срок за отпускане на помощта в изпълнение на решение на национален съд, с което се приема, че преди изтичането на посочения срок предприятието е отговаряло на всички предвидени в националното право условия за получаване на въпросната помощ и първоначалният отказ на компетентния орган да отпусне помощта е бил незаконосъобразен. В такъв случай се счита, че помощта е предоставена в момента на първоначалния отказ на компетентния национален орган да отпусне помощта“.